

Charles Perrault

**Priče ili bajke
iz prošlih vremena
s poukom**

ili

Priče moje majke guske

(1697.)

s francuskog prevela
Sanja Lovrenčić

Sadržaj

Ljepotica iz usnule šume	3
Crvenkapica	9
Modrobradi	11
Mačak u čizmama	15
Vile	19
Pepeljuga ili staklena cipelica	21
Kraljević Čuperak	26
Palčić	30

Ljepotica iz usnule šume

Živjeli jednom jedan kralj i kraljica koji bijahu vrlo nesretni jer nisu imali djece, toliko nesretni da se to ne može niti izreći. Išli su u sve moguće toplice; pokušavali sebi pomoći na sve načine, zavjetima, hodočašćima, sitnim pobožnostima, ali ništa nije koristilo. Napokon ipak kraljica ostane trudna i rodi djevojčicu. Priredili su lijepo krštenje; maloj kraljevni pozvaše za kume sve vile koje su uspjeli naći u zemlji (a našlo ih se sedam); željeli su da joj svaka nešto daruje, prema vilinskom običaju onoga vremena, pa da kraljevna tako stekne sva zamisliva savršenstva.

Nakon obreda krštenja cijelo se društvo vratilo u kraljevu palaču, gdje su za vile priredili svečanu gozbu. Stol bijaše veličanstveno postavljen za svaku od njih: pred svakom je stajala kutijica od suhog zlata u kojoj su bile zlatna žlica, vilica i nož, ukrašeni dijamantima i rubinima. No, sjedajući na svoja mjesta, vidješe kako stiže jedna stara vila, koju nitko nije pozvao, jer više od pedeset godina ne bijaše izašla iz neke kule, pa su svi mislili da je mrtva ili začarana.

Kralj naredi da i za nju prostru stol; no nisu joj mogli dati kutijicu od žeženog zlata kao drugima, jer su ih dali načiniti samo sedam, za sedam vila. Stara vila pomisli da je preziru i promrmlja nekoliko prijatni kroza zube. No čula ju je jedna od mlađih vila koja se našla pokraj nje i pomislila da bi starica mogla dati neki ružan dar maloj kraljevni; stoga se, čim su ustali od stola, sakrije iza neke tapiserije kako bi govorila posljednja i tako popravila, koliko joj bude moguće, zlo koje bi starica mogla učiniti.

Vile su, u međuvremenu, počele darivati kraljevnju. Najmlađa joj dade dar da bude najljepša na svijetu; sljedeća joj daruje andeosku ćud; treća, da sve čini sa zadivljujućom ljupkošću; četvrta, da savršeno pleše; peta, da pjeva kao slavuj; a šesta da svira sve instrumente s najvećim umijećem. Kad je na red došla stara vila, ona reče, kimajući glavom više od ljutnje nego od starosti, da će se kraljevna nabosti na vreteno i od toga umrijeti.

Zbog tog strašnog dara cijelo je društvo zadrhtalo i nije bilo nikoga tko nije zaplakao. U tom trenutku ona mlada vila izađe iza tapiserije i glasno izgovori ove riječi:

„Utješite se, kralju i kraljice, vaša kći neće umrijeti. Istina je da ja nemam dovoljno moći da posve poništim ono što je učinila moja starija druga: kraljevna će se nabosti na vreteno; ali umjesto da umre, samo će zaspiti dubokim snom koji će potrajati stotinu godina, a zatim će doći jedan kraljević i probuditi je.“

Ne bi li izbjegao zlo što ga je najavila starica, kralj odmah izda ukaz kojim se svima u njegovom kraljevstvu, pod prijatnom smrtno kazne, zabranjuje da predu na vreteno i drže vreteno u kući.

Nakon petnaest ili šesnaest godina, jednoga dana kad su kralj i kraljica bili u nekom od svojih ljetnikovaca, dogodilo se da je mlada kraljevna, prolazeći dvorcem i zavirujući u sve sobe redom, naposljetku stigla i do najvišeg kata nekog tornja, do male potkrovnice, gdje je neka starica sjedila sama i prela. Ta dobra žena nikada ne bijaše čula da je kralj zabranio vretena.

„Što to radite, dobra ženo?“ reče kraljevna.

„Predem, lijepa moja“, odgovori starica, koja ju nije poznavala.

„Ha! Kako je to zgodno!“ opet će kraljevna. „Kako to radite? Dajte da vidim ne bih li i ja znala tako.“

I, kako je bila vrlo živahna i pomalo nestašna, a i vilinske su odluke tako dosudile, tek što je uzela vreteno kraljevna se ubola i pala u nesvijest.

Starica, silno zabrinuta, pozove pomoć; ljudi se sjate sa svih strana: kraljevni lice polijevaju vodom, odvezuju ju joj steznik, lupkaju je po dlanovima. Trljaju joj sljepoočice vodicom mađarske kraljice; no ništa je ne vraća svijesti.

Čuvši galamu, kralj se popeo u toranj i sjetio vilinskog proročanstva; zaključivši da se to moralo dogoditi jer su vile tako odredile, dade smjestiti kraljevnju u najljepšu odaju dvorca, na postelju prekrivenu zlatnim i srebrnim vezom. Reklo bi se da je anđeo, toliko bijaše lijepa; jer nesvjestica joj nije oduzela žive boje puti: obrazi joj bijahu rumeni, usne poput koralja; samo su njene oči bile sklopljene, no čulo se kako tiho diše i po tome se znalo da nije umrla.

Kralj zapovjedi neka je svi puste da spava u miru, dok joj ne dođe trenutak za buđenje.

Kad je kraljevnju snašla nesreća, dobra vila koja joj bijaše spasila život promijenivši kletvu u stoljetni san nalazila se u kraljevstvu Mataquin, dvanaest tisuća milja daleko; no vijest joj je donio patuljak koji je imao čizme od sedam milja (a to su čizme kojima se može prijeći sedam milja u jednom jedinom koraku). Vila odmah krene na put, te je već nakon jednog sata vidješe kako dolazi u vatrenoj kočiji koju su vukli zmajevi. Kralj joj pruži ruku kad je silazila iz kočije. Ona odobri sve što je kralj učinio; no kako je bila vrlo obazriva, pomisli kako će princezi biti neugodno ako bude posve sama u tom starom dvorcu kad se probudi. I evo što je učinila...

Čarobnim štapićem dodirnula je sve koji su se nalazili u dvorcu (osim kralja i kraljice): dadilje, dvorske dame, sobarice, plemiće, časnike, dvorske nadstojnike, kuhare, kuhinjske pomoćnike, skoroteče, stražare, vratare, skutonoše, lakaje; dodirnula je i sve konje koji bijahu u stajama, kao i njihove konjušare, i velike pse čuvare u dvorištu i malenu Pouffe, kujicu koja je pripadala kraljevni i sjedila pokraj nje na krevetu. Svi su zaspali čim bi ih vila dotaknula, da bi se probudili u istom trenu kad i njihova gospodarica, te joj bili na usluzi čim joj zatrebaju. Usnuli su čak i ražnjevi nakrcani prepelicama i fazanima, koji se okretahu nad vatrom, pa i sama vatra. I sve se to dogodilo u tren oka: vilama ne treba mnogo vremena da obave svoju zadaću.

A kralj i kraljica, poljubivši i ne probudivši svoju dragu kćer, napustiše dvorac i objaviše da mu se zabranjeno približiti. Ta zabrana i nije bila nužna, jer je u četvrt sata svud uokolo dvorskog parka izraslo toliko velikih i malih stabala, isprepletenih kupina i trnja, da ni zvijer ni čovjek nisu mogli proći; moglo se nazrijeti tek vrhove tornjeva dvorca, a i to samo izdaleka. Nitko nije sumnjao da je to vila opet pokazala svoje umijeće, da se kraljevna dok spava ne mora bojati znatiželjnika.

Nakon stotinu godina sin kralja koji je tada vladao i potjecao iz različite obitelji od usnule kraljevine pošao je na tu stranu u lov, te se raspitivao kakvi su to tornjevi koji se vide iznad velike i vrlo guste šume. Svatko mu je govorio ono što je sam čuo: neki su tvrdili da je to stari zamak u kojemu ima duhova; drugi da se tu sastaju svi vješci onoga kraja. Najraširenije bijaše mišljenje da tu živi div ljudožder i da u dvorac odnosi svu djecu koju uspije uloviti, da bi ih pojeo u miru i bez ikakve pratnje, jer on jedini ima moć da načini put kroz tu šumu.

Kraljević nije znao što bi povjerovao, kad riječ uze neki stari seljak i reče:

„Moj kraljeviću, prije više od pedeset godina čuo sam od svojega oca da je u tom dvorcu neka kraljevna, najljepša na svijetu; da mora spavati stotinu godina i da će je probuditi kraljev sin kojemu je dosuđena.“

Na te riječi mladi kraljević osjeti kako ga obuzima vatra; povjerovao je, bez predomišljanja, da je on taj koji će dovesti do kraja tu tako lijepu priču pa, žudeći za ljubavlju i slavom, odluči odmah pokušati. Tek što je krenuo prema šumi, kad se sva ona golema stabla, kupine i trnje počеше sami od sebe razmicati da ga propuste. Pođe on prema dvorcu što ga je ugledao na kraju velikog drvoreda pod koji je zašao; pomalo se iznenadio kad je primijetio da ga ne slijedi nitko od njegovih ljudi, jer su se stabla opet ispreplela čim je prošao. Ipak je nastavio svojim putem: mlad i zaljubljen kraljević uvijek je i hrabar. Uđe u veliko prednje dvorište, a sve što je u prvi tren vidio bilo je da se čovjek smrzne od straha. Vladala je strahotna tišina; slika smrti ukazivala se na sve strane: sâma tijela ispruženih ljudi i životinja koja su izgledala kao mrtva. Ipak je po bubuljičavim nosovima i crvenim obrazima dobro razabrao da stražari samo spavaju; a njihovi pehari, u kojima je ostala pokoja kaplja vina, jasno su pokazivali da su zaspali pri piću.

Kraljević prođe velikim, mramorom popločanim dvorištem; popne se stubištem; uđe u dvoranu u kojoj stražari, poredani u špaliru, hrču iz sve snage s puškom na ramenu. Pro-lazi kroz nekoliko odaja punih dvorjana i dvorskih dama, koji svi spavaju, neki stojeći, neki sjedeći. Ulazi u sobu, svu pozlaćenu, i na postelji, čiji su zastori bili razmaknuti sa svih strana, ugleda najljepši prizor što ga je ikada vidio: kraljevnju koja izgleda kao da joj je petnaest ili šesnaest godina, a čija sjajna ljepota u sebi ima nečega svjetlosnog i božanskog. On joj priđe, uzdrhtao i zadivljen, te klekne pokraj nje.

I tada je došao kraj čaroliji; kraljevna se probudi i pogleda ga nježnije nego što se pristoji za prvi put.

„Vi ste to, moj kraljeviću?“ reče. „Zbilja ste me pustili da vas dugo čekam.“

Kraljević, očaran njezinim riječima, a još više načinom na koji bijahu izrečene, nije znao kako bi joj posvjedočio svoju radost i zahvalnost; uvjeravao ju je da je voli više no sebe samog. Njegove riječi nisu bile lijepo složene; tim više su se kraljevni svidjele; malo rječitosti – mnogo ljubavi. On je bio zbunjeniji od nje, što nas ne treba čuditi: ona je imala vremena sanjariti o tome što će mu reći, jer čini se (priča, doduše, o tome ne govori) da joj je dobra vila za taj dugi počinak priskrbila užitak ugodnih snova. Napokon, razgovarali su četiri sata, a još ne bijahu rekli ni polovicu onoga što su htjeli.

Međutim, zajedno s kraljevnom probudio se cijeli dvor; i svatko se odmah prihvatio svoga posla; a kako nisu svi bili zaljubljeni, umirali su od gladi. Glavna dvorska dama, kojoj se žurilo kao i svima ostalima, izgubi strpljenje i glasno reče kraljevni da je meso na stolu. Kraljević joj pomogne ustati; bila je posve odjevena i to vrlo veličanstveno; no on je

dobro pazio da joj ne kaže kako je odjevena poput njegove bake i da ima visoki ovratnik; nije zbog toga bila manje lijepa.

Prijeđoše u salon sa zrcalima i ondje večeraše, a služili su ih kraljevnini poslužitelji. Viole i oboe svirale su skladbe stare ali sjajne, premda ih gotovo stotinu godina nitko nije svirao; a poslije večere, ne gubeći vrijeme, dvorski kapelan ih vjenča u kapeli dvorca, a dvorska dama povuče za njima zastor postelje. Nisu mnogo spavali: kraljevna baš i nije bila pospana, a kraljević je odmah ujutro napusti da bi se vratio u grad, gdje se njegov otac već zabrinuo za njega.

Kraljević mu reče da je slijedeći divljač zalutao u šumi, da je prespavao u kolibi nekog ugljenara koji mu je dao crnog kruha i sira. Njegov otac kralj, koji bijaše dobričina, povjerovala je kraljevićevoj priči; ali majka mu baš nije bila uvjerena, a kad je vidjela da joj sin svaki dan odlazi u lov i uvijek ima neku izliku kad dvije ili tri noći ostane izvan kuće, nije ni sumnjala da se tu radi o nekoj ljubavnoj priči. A on je tako živio s kraljevnom više od dvije pune godine, te imao s njom i dvoje djece; prvo, koje bijaše djevojčica, nazvali su Zora, a drugo, koje bijaše dječak, Dan, jer se činilo da je ljepši čak i od sestre.

Kraljica je željela navesti sina da se izjasni, te mu je više puta govorila da u životu treba uživati; no on joj se nikada nije usudio povjeriti svoju tajnu: bojao se, premda ju je volio; jer ona je pripadala rasi ljudoždera, a kralj se njome oženio samo zbog njezina velikog bogatstva. Na dvoru se čak tiho šušalo da i sama ima ljudožderskih sklonosti i kad vidi da prolazi kakvo malo dijete, teškom se mukom suzdržava da se ne baci na njega. I zato joj kraljević nije htio ništa reći.

No kad, nakon dvije godine, umre kralj, a kraljević postade vladarom, on objavi svoje vjenčanje i krene, sa svečanom pratnjom, po suprugu. Prirediše joj veličanstven doček u prijestolnici, u koju je ušla zajedno sa svoje dvoje djece.

Malo potom kralj pođe u rat protiv svojega susjeda, cara Cantalabutte. Upravljanje kraljevstvom prepusti svojoj majci kraljici i ostavi joj na brizi ženu i djecu. Trebao je ratovati cijelo ljeto. Ali čim je otišao, kraljica majka pošalje snahu i njenu djecu u neku ladanjsku kuću duboko u šumi, kako bi lakše mogla utažiti svoju groznu želju. Nakon nekoliko dana i sama stiže onamo, te jedne večeri reče svom dvorskom upravitelju:

„Sutra za objed želim jesti malu Zoru.“

„Ah, gospođo...“ reče dvorski upravitelj.

„Ja to hoću“, reče kraljica (tonom ljudožderke koja se zaželjela svježeg mesa), „želim je pojesti u umaku Robert.“

Jadni čovjek shvati da se ne treba upuštati u raspravu s ljudožderkom, uze svoj veliki nož i popne se u sobu male Zore: imala je tada četiri godine. Dotrčala je sva vesela i bacila mu se oko vrata tražeći slatkiša. On se rasplače: nož mu padne iz ruku, a on ode u stražnje dvorište, prereže grkljan malom janjetu te ga pripravi u tako slasnom umaku da ga je gospodarica uvjerala kako nikada nije jela ništa toliko dobro. A malu je Zoru odveo i povjerio svojoj ženi da je sakrije u stanu koji je imala u dnu stražnjeg dvorišta.

Osam dana potom zla kraljica reče svojem upravitelju:

„Za večeru želim pojesti maloga Dana.“

On ništa ne odgovori, odlučivši ponovno prevariti kraljicu. Ode po maloga Dana i nađe ga gdje se nekim malenim mačem bori protiv velikog majmuna; imao je samo tri godine.

Odnese ga svojoj ženi, koja ga sakrije zajedno s Aurorom pa, umjesto dječaka, posluži mekanog kozlića koji je kraljici izvanredno prijao.

Dotada je sve dobro prošlo; no jedne večeri, zla kraljica reče upravitelju:

„Želim pojesti kraljicu, u istom sosu kao i djecu.“

Tada jadni upravitelj izgubi nadu da bi je ponovno mogao prevariti. Mlada kraljica imala je više od dvadeset godina, ne računajući onih stotinu koje je prespavala; koža joj bijaše malo tvrđa, premda lijepa i bijela; kako da među domaćim životinjama nađe nešto slično? Odluči da će čuvati svoj život i ubiti kraljicu, te se popne u njenu sobu s namjerom da brzo tome učini kraj. Sav uzrujan, s nožem u ruci, uđe u sobu mlade kraljice; no ipak ju nije htio ubiti na prepad, te joj s mnogo poštovanja reče kakvu je naredbu dobio od kraljice-majke.

„Učinite svoju dužnost“, reče mu ona ispruživši vrat, „izvršite nalog koji ste dobili; a ja ću opet vidjeti svoju djecu, svoju jednu djecu koju sam toliko voljela!“ Vjerovala je, naime, da su mrtvi, otkad su ih odveli od nje bez riječi.

„Ne, ne, gospo“, odvrati joj upravitelj sav tronut, „nećete umrijeti, a ipak ćete vidjeti svoju dragu djecu. No to će biti kod mene, gdje sam ih sakrio. A ja ću još jednom prevariti kraljicu i poslužiti joj mladu košutu umjesto vas.“

Odmah je odvede u svoj stan. Ostavivši je da grli djecu i plače zajedno s njima, ode ubiti košutu koju je zatim kraljica pojela za večeru s jednakim tekom kao da jede mladu kraljicu. Zadovoljila je tako svoju okrutnost, a kralju, kad se vrati, namjeravala je reći da su bijesni vukovi pojeli njegovu ženu kraljicu i njihovo dvoje djece.

Jedne večeri dok je, po svom običaju, lutala dvorištima dvorca, njuškajući za svježim mesom, čula je iz nekog podruma maloga Dana, koji je plakao jer ga je njegova majka kraljica htjela dati išibati zato što je bio zločest; a čula je i malu Zoru koja je molila oprostaj za svojega brata. Ljudožderka prepozna glasove kraljice i djece pa, ljutita što je prevarena, već sljedećega dana zapovjedi, strahovitim glasom od kojega svi zadrhtaše, da se na sredinu dvorišta donese golema kaca, koju zatim dade napuniti krastačama, riđovkama, bjelouškama i drugim zmijama, te da se u nju ima baciti kraljicu, njenu djecu, dvorskog upravitelja, njegovu ženu i sluškinju; bila je izdala zapovijed da ih se dovede, ruku svezanih iza leđa.

I već bijahu tu, krvnici se spremahu baciti ih u kacu, kad je u dvorište ujahao kralj, kojega nitko nije očekivao; silno se žurio kući, a sada sav začuđen upita što znači taj grozni prizor. Nitko mu se ne usudi reći, ali se Ljudožderka, razjarena onim što vidi, baci na glavce u kacu, te je za tren pojednoše gadne životinje što ih je dala u nju staviti. Kralj je ipak žalio za njom; ta bila mu je majka. No ubrzo se utješio sa svojom lijepom ženom i djecom.

POUKA

Čekati malo budućeg muža
Bogatog, zgodnog, udvornog, milog
Posve je naravna stvar;
No stotinu ljeta, spavajući stalno –
Nema vam danas ženskoga bića
Koje bi imalo tako miran san.
Kao da želi reći nam priča
Da često baš ugodna bračna veza
Unatoč odgodi nije manje sretna
I da se ništa ne gubi ako se čeka.
No ženski rod s toliko žara
Zavjetu bračnom teži
Da nemam snage ni srca
Za ovakve propovijedi.

Crvenkapica

Živjela jednom u nekom selu malena djevojčica, najljepša što ju je oko ikada vidjelo; njezina majka bijaše luda za njom, a njezina baka još više. Ta dobra žena dade joj načiniti crvenu kapicu koja joj je tako dobro pristajala da su je svi zvali Crvenkapica.

Jednoga dana majka joj reče, zamijesivši i ispekavši kolače:

„Pođi vidjeti kako je baka, rekoše mi ljudi da je bolesna. Oduzi joj kolač i lončić maslaca.“

Crvenkapica odmah krene baki koja je živjela u drugom selu. Prolazeći šumom, srela je prepredenjaka Vuka, koji bi je rado bio pojeo, ali se nije usudio, zbog nekoliko drvosječa koji bijahu u šumi. On je upita kamo ide. Jadno dijete, ne znajući da je opasno zaustavljati se i slušati što joj ima reći neki vuk, odgovori:

„Idem u posjetu baki i nosim joj kolač i lončić maslaca, što joj ih šalje moja majka.“

„Stanuje li daleko?“ upita Vuk

„O, da“, reče Crvenkapica, „iza onoga mlina koji se vidi tamo u daljini, prva kuća u selu.“

„Eh, dobro!“ reče Vuk. „I ja ću je posjetiti. Idem ovim putem, a ti idi onim, pa ćemo vidjeti tko će prije stići.“

Vuk potrči svom snagom putem koji je bio kraći, a djevojčica krene duljim putem; zabavljala se berući lješnjake, trčeći za leptirima, slažući kitice cvijeća što ga je usput brala.

Vuk ubrzo stiže do bakine kuće. Pokuca: kuc, kuc.

„Tko je?“

„Vaša unuka, Crvenkapica“, reče Vuk iskrivljenim glasom, „nosim vam kolač i lončić maslaca, što vam ih šalje moja majka.“

Dobra baka, koja bijaše u postelji jer se nije osjećala baš najbolje, dovikne mu:

„Povuci klin, zasun će pasti.“

Vuk povuče klin, vrata se otvore. On se baci na staricu i proždere je u tren oka, jer više od tri dana nije ništa jeo. Zatim zatvori vrata, legne u bakin krevet da pričeka Crvenkapicu, koja je malo zatim zaista pokucala na vrata: kuc, kuc.

„Tko je?“

Kad je čula grubi vučji glas, Crvenkapica se najprije uplaši, ali onda pomisli da je baka prehladna i odgovori:

„Vaša unuka, Crvenkapica. Nosim vam kolač i lončić maslaca, što vam ih šalje moja majka.“

Vuk joj dovikne, ublaživši malo glas:

„Povuci klin, zasun će pasti.“

Crvenkapica povuče klin, vrata se otvoriše. Vidjevši je kako ulazi, Vuk reče, skrivajući se u postelji ispod pokrivača:

„Stavi kolač i lončić maslaca na škrinju pa leži pokraj mene.“

Crvenkapica se svuče, legne u postelju te se začudi vidjevši kakva je baka bez odjeće, pa reče:

„Bako, kako imate velike ruke!“

„Da te bolje zagrlim, kćeri!“

„Bako, kako imate velike noge!“

„Da bolje trčim, dijete moje!“

„Bako, kako imate velike uši!“

„Da bolje čujem, dijete moje!“

„Bako, kako imate velike oči!“

„Da bolje vidim, dijete moje!“

„Bako, kako imate velike zube!“

„Da te bolje pojedem!“

S tim riječima zločesti se Vuk baci na Crvenkapicu i pojede je.

POUKA

Ovdje se vidi kako djeca
A nadasve djevojke mlade
Lijepo i zgodno i drage
Loše čine kad slušaju svakakve ljude
I nije nimalo čudna stvar
Ako ih smaže neki vuk.
Vuk, kažem, jer vukovi svi
Nisu od iste vrste:
Neki se umiljatima čine
bez buke, bez gnjeva i žuči
pitomi, prijazni, blagi
slijede mlade gospođice
u kuće i u uličice.
Ali, jao! tko još ne zna da su ti slatki vukovi
od vukova svih baš najopasniji!

Modrobradi

Bijaše jednom jedan čovjek koji je imao krasne kuće u gradu i na ladanju, posuđe od srebra i zlata, pokućstvo ukrašeno vezom i pozlaćene kočije. No, na nesreću, taj čovjek je imao i modru bradu; zbog toga bijaše toliko ružan i toliko strašan da nije bilo ni žene ni djevojke koja ne bi pobjegla pred njim.

Jedna od njegovih susjeda, otmjena gospođa, imala je dvije savršeno lijepe kćeri. On zaprosi jednu od njih, a majci ostavi na volju koju će mu dati. Nijedna ni druga nisu ga htjele, prepuštale su ga jedna drugoj, jer nisu mogle prihvatiti muškarca modre brade. Odbijalo ih je i to što se on već bio oženio s nekoliko žena, a nitko nije znao što se s njima dogodilo.

Kako bi se bolje upoznali, Modrobradi povede djevojke, zajedno s njihovom majkom, dvjema ili trima najboljim prijateljicama i nekolicinom mladića iz susjedstva u jednu od svojih ladanjskih kuća, gdje ostadoše punih osam dana. Bijahu to same šetnje, odlasci u lov i ribolov, plesovi, gozbe i užine: nitko nije spavao, noći su provodili zbijajući vragolije; napokon, sve se odvijalo toliko dobro da se mlađoj sestri učini da gospodar kuće nema baš toliko modru bradu i da je vrlo pristojan čovjek. Čim su se vratili u grad, obaviše vjenčanje.

Nakon mjesec dana Modrobradi reče ženi da zbog važnoga posla mora otići na put u drugu pokrajinu, barem na šest tjedana; moli je da se dobro zabavlja dok njega nema; da pozove prijateljice; dovede ih na ladanje ako želi; da se svugdje dobro počaste.

„Evo ključeva za dva velika spremišta za pokućstvo“, rekao je. „Evo i ključa za zlatno i srebrno posuđe koje se ne rabi svaki dan; evo ključeva mojih okovanih kovčega u kojima je zlato i srebro; i onih za škrinjice u kojima držim dragulje; evo i glavnoga ključa koji otvara sve odaje. A ovaj maleni ključ, to je ključ za sobicu na kraju velikog hodnika u donjim odajama; sve otvarajte, ulazite posvuda; ali vam zabranjujem da uđete u tu sobicu, zabranjujem vam tako da nema toga što ne biste mogli očekivati od mojega gnjeva ako prekršite zabranu.“

Ona obeća da će poslušati sve što joj je zapovjedio, a on je poljubi, popne se u kočiju i krene na put.

Susjede i prijateljice nisu čekale da mlada nevjesta pošalje po njih, nego joj same krenuše u posjetu; toliko su bile nestrpljive da vide sva bogatstva njene kuće, a nisu se usuđivale doći dok je njezin muž bio ondje, zbog njegove modre brade koja ih je plašila. Evo ih dakle, i već prolaze sobama, sobicama, rušnicama, i svaka je prostorija ljepša i bogatija od prethodne. Zatim se popeše do spremišta za pokućstvo, gdje se ne mogahu dovoljno

nadiviti broju i ljepoti tapiserija, postelja, divana, ormarića, stolića, stolova i zrcala u kojima se čovjek vidi od glave do pete, a čiji su okviri, neki od stakla, neki od srebra i pozlate, bili najljepši i najsajniji što su ih ikada vidjele. Neprestano su veličale sreću svoje prijateljice i na njoj joj zavidjele, a ona se, međutim, nije toliko dobro zabavljala razgledavajući sva ta blaga, jer je nestrpljivo čekala trenutak u kojemu će otvoriti sobicu u donjim odajama.

Znatiželja ju je toliko mučila da je, ne razmišljajući o tome da je nepristojno napustiti društvo, sišla nekim malim skrovitim stubištem, toliko se žureći da je dva ili tri puta zamalo slomila vrat. Stigavši pred vrata sobice, zastala je na trenutak; sjetila se muževljeve zabrane i pomislila da bi joj se mogla dogoditi nesreća ako bude neposlušna; no iskušnje je bilo toliko da mu ne uspije odoljeti; uze dakle ključić i drščući otvori vrata sobice.

Isprva nije ništa vidjela, jer prozori bijahu zatvoreni. Nakon nekoliko trenutaka razabere da je pod sav prekriven zgrušanom krvlju i da se u toj krvi zrcali nekoliko ženskih tijela, okovanih uza zidove (a sve su to bile žene kojima se Modrobradi bio oženio i zatim jednu za drugom ubio). Pomisli da će umrijeti od straha, a ključ koji bijaše izvadila iz brave ispadne joj iz ruke.

Malo se pribavši, ona podigne ključ, zatvori vrata i pope se u svoju sobu da bi se malo smirila; no to joj nije uspijevalo, toliko bijaše potresena.

Primijetivši da je ključ sobice umrljan krvlju, obrisala ga je dva-tri puta; no krv nije nestala: uzalud ga je prala, čak i trljala pijeskom i pješčenjakom, uvijek je ostajalo krvi, jer je to bio začarani ključ i ni na koji se način nije mogao posve očistiti: kad bi se krv uklonila s jedne strane, pojavila bi se s druge.

Modrobradi se vrati kući još iste večeri i reče da je putem dobio pismo iz kojega je saznao da je posao radi kojega bijaše krenuo završio povoljno po njega. A njegova žena se trudila na sve načine pokazati da se raduje njegovom brzom povratku.

Sljedećega dana on zatraži ključeve; ona mu ih vrati, ali toliko drhtavom rukom, da je bez muke pogodio što se dogodilo.

„Kako to“, reče joj, „da ključ one sobice nije sa svima ostalima?“

„Vjerojatno sam ga ostavila gore na svom stolu“, reče ona.

„Svakako mi ga odmah donesite“, reče Modrobradi.

Nakon što joj je to nekoliko puta ponovio, morala mu je donijeti ključ. A Modrobradi, pogledavši ga, reče:

„Zašto ima krvi na ključu?“

„Ne znam ništa o tome“, reče jedna žena, blijeda kao smrt.

„Ne znate ništa o tome!“ nastavi Modrobradi. „A ja znam. Zaželjeli ste ući u sobicu! Pa dobro, gospodo, ući ćete i zauzeti svoje mjesto pokraj onih dama koje ste ondje vidjeli.“

Ona se plačući baci pred noge mužu, te ga je sa svim znakovima iskrenoga kajanja molila da joj oprostí što ga nije poslušala. I stijenu bi ganula, onako lijepa i uciviljena; no Modrobradi je imao srce tvrđe od stijene.

„Trebá umrijeti, gospodo“, reče joj, „i to odmah.“

„Kad već treba umrijeti“, odvrati ona, gledajući ga očima punim suza, „dajte mi malo vremena da se pomolim Bogu.“

„Dajem vam polovicu četvrtine sata“, odgovori Modrobradi, „ali ni trenutak više.“

Kad je ostala sama, žena pozove sestru i reče joj:

„Sestro moja, Ano, (tako joj se zvala sestra), molim te, popni se na vrh tornja i pogledaj ne dolaze li moja braća; obećali su da će me danas posjetiti; pa ako ih vidiš, daj im znak da požure.“

Sestra Ana pope se na vrh tornja; a jedna nesretnica joj je svako malo dovikivala:

„Ano, sestro moja, vidiš li da netko dolazi?“

A sestra joj Ana odgovaraše:

„Ne vidim ništa osim prašine na suncu i zelenila u travi.“

Modrobradi, međutim, držeći u ruci veliki nož, vikao je ženi iz sveg glasa:

„Silazi brzo, ili ću se ja popeti k tebi.“

„Još samo trenutak, molim vas“, odgovarala mu je žena i zatim posve tiho dovikivala:

„Ano, sestro moja, vidiš li da netko dolazi?“

A sestra joj odgovori:

„Ne vidim ništa osim prašine na suncu i zelenila u travi.“

„Silazi smjesta“, vikne Modrobradi, „ili se ja penjem k tebi.“

„Već idem“, odgovori žena pa vikne: „Ano, sestro moja, vidiš li da netko dolazi?“

„Vidim“, odvrati joj sestra, „velika se prašina diže s one strane...“

„Jesu li to moja braća?“

„Jao, nisu, sestro moja, to je stado ovaca...“

„Silaziš ili ne?“ vikne Modrobradi.

„Samo još tren“, odgovori njegova žena i zatim vikne: „Ano, sestro moja, vidiš li da netko dolazi?“

„Vidim“, odvrati joj sestra, „dva konjanika dolaze s one strane, ali su još dosta daleko.“

„Hvala Bogu!“ uskliknu trenutak potom, „to su naša braća. Mahat ću im koliko god mogu da požure.“

Sad Modrobradi stane vikati tako da se cijela kuća tresla. Jedna žena side i htjede mu se baciti pred noge sva rasplakana i raščupana.

„To vam ničemu ne služi“, reče Modrobradi, „treba umrijeti.“

Zatim, uhvativši je jednom rukom za kosu, a drugom podigavši nož, htjede joj odsjeći glavu. Jadnica se okrene k njemu i gledajući ga iznemoglim očima, zamoli da joj udijeli još samo tren, da se pribere.

„Ne, ne“, reče on, „preporučim se Bogu.“

I podigne ruku...

U tom trenu netko tako glasno zalupa na vrata da se ruka Modrobradog zaustavi. Sluge otvoriše vrata i vidješe kako ulaze dvojica gospode koji su, izvlačeći mačeve, pojurili ravno na Modrobradog.

On prepozna braću svoje žene – jedan bijaše dragun, drugi mušketir – te se pokušao spasiti bijegom; no dvojica braće bijahu mu za petama te ga stigoše prije nego što se domogao stuba ispred kuće. Probodoše ga mačevima i ostaviše mrtva. Jedna je žena bila gotovo jednako mrtva kao njen muž te nije imala snage ustati i zagrliti braću.

Pokazalo se da Modrobradi nema nasljednika i tako njegova žena postade gospodarica sveg njegovog bogatstva. Dio je upotrijebila da uda svoju sestru Anu za mladoga plemića koji ju je već dugo volio, drugim dijelom kupila je braći kapetansku službu, a ostalo iskoristi da sama sklopi brak s vrlo čestitim čovjekom pokraj kojega je zaboravila strašne trenutke što ih je provela uz Modrobradog.

POUKA

Znatiželja, koliko god privlačna bila
Često nas žalosti mnogih košta
Tisuću primjera svjedoči o tom svakoga dana
Zabava to je laka, nek ne zamjeri ženski rod,
Utažiš je i već je nema
A uvijek joj prevelika cijena.

DRUGA POUKA

Svakome tko razuma ima
I poznaje tajnu knjigu svijeta
Brzo će jasno biti
Da je ovo priča iz prošlih vremena.
Nema više tako strašna muža
Čovjeka što nemoguće traži.
Koliko god mrgodan i ljubomorani bio
Pokraj žene on je pitom;
I koja god mu bila boja brade
Teško je reći tko je gospodar od njih dvoje.

Mačak u čizmama

Neki mlinar ne ostavi u nasljedstvo svojim trima sinovima ništa osim mlina, magarca i mačka. Braća brzo obaviše diobu: nisu zvali ni bilježnika ni odvjetnika. Ti bi im ljudi začas pojeli jednu ostavštinu. Najstariji brat je dobio mlin, srednji magarca, a najmlađi ništa osim mačka.

Posljednji bijaše neutješan što je tako loše prošao.

„Moja braća“, govorio je, „moći će čestito zarađivati za život ako se udruže. A ja, kad pojedem toga mačka i napravim si muf od njegova krzna, morat ću umrijeti od gladi.“

Mačak, koji je to čuo, ali se pretvarao da nije, reče mu odmjereno i ozbiljno:

„Ne žalostite se, gospodaru; samo mi nabavite neku vreću i dajte mi načiniti par čizama da mogu ići kroz šipražje i vidjet ćete da niste prošli toliko loše koliko vam se čini.“

Mačkov se gospodar nije osobito uzdao u to, no ipak je već vidio Mačka kako pokazuje silnu dosjetljivost hvatajući miševе i štakore, kao kad bi se objesio naglavce ili se pak sakrio u brašnu i pretvarao se da je mrtav, te se ipak ponada da bi mu mogao pomoći u nevolji.

Kad je dobio sve što je tražio, Mačak junački obuje čizme; objesivši vreću oko vrata, uhvati njene uzice prednjim šapama i pođe u šumicu u kojoj je živjelo mnogo kunića. U vreću je stavio mekinja i krlja,* pa glumeći mrtvog mačka stane čekati da se neki mladi kunić, slabo upućen u varke ovoga svijeta, zavuče u vreću i počne jesti ono što je u njoj.

Tek što je legao, a već mu se posreći: neki mladi kunić vjetrogonja uđe u vreću, a majstor Mačak povuče uzice, uhvati ga i ubije bez milosti.

Sav ponosan na svoj plijen, ode kralju i zatraži razgovor s njim. Povedoše ga uza stubе, u odaje njegova veličanstva, a on se, ušavši, duboko pokloni kralju i reče:

„Evo, veličanstvo, šumskog kunića. Markiz od Carabasa (to bijaše ime koje je izabrao za svojega gospodara) naložio mi je da vam ga donesem kao njegov dar.“

„Reci svojemu gospodaru“, odgovori kralj, „da mu zahvaljujem i da mi je učinio zadovoljstvo.“

Drugi se put pak sakri u žitu, opet držeći vreću otvorenom, a kad su u nju ušle dvije jarebice, on povuče uzice i obje ih uhvati. Ponovno ih odnese na dar kralju, kao što je učinio sa šumskim kunićem. Kralj blagonaklono primi i jarebice i zapovjedi da Mačku daju napojnicu.

* Mekinje su ljuske žitarica, stočna hrana, a krlje trulo drvo.

Mačak nastavi tako; dva ili tri mjeseca povremeno je donosio kralju divljač od ulova svojega gospodara. Jednoga dana, doznajući da se kralj, zajedno sa svojom kćeri, najljepšom kraljevnom na svijetu, sprema na vožnju uz obalu rijeke, reče on gospodaru:

„Budete li slijedili moj savjet, vaša je sreća gotova stvar: morate se samo okupati u rijeci, na mjestu koje ću vam pokazati, a sve drugo prepustite meni.“

Markiz od Carabasa poslušao savjet svojega mačka, ne znajući čemu bi to trebalo poslušati. Dok se on kupao, naiđe kralj, a Mačak stane vikati iz sve snage:

„Upomoć! Upomoć! Utapa se markiz od Carabasa!“

Na taj povik kralj izviri iz kočije pa prepoznavši mačka koji mu je toliko puta donio divljač, zapovjedi stražarima neka smjesta potrče upomoć markizu od Carabasa.

Dok su jadnoga markiza izvlačili iz rijeke, Mačak pride kočiji i ispriča kralju kako su, dok se njegov gospodar kupao, došli razbojnici i ukrali mu svu odjeću, premda je on iz sve snage vikao: držite lopova! A lukavac ju je zapravo sakrio ispod nekog kamena.

Kralj odmah zapovjedi rušničarima da za markiza od Carabasa donesu jedno od njegovih najljepših odijela. Kralj se vrlo ljubazno odnosio prema markizu, a kako je lijepa odjeća koju su mu donijeli istaknula njegovu naočitost (jer bio je lijep i dobro građen), kraljevoj kćeri se vrlo svidio. I tek što joj je dobacio dva ili tri pogleda, vrlo smjerna i pomalo nježna, ona se u njega ludo zaljubi.

Kralj ga pozove da se popne u kočiju i nastavi vožnju s njima. A Mačak, očaran što se njegov plan uspješno ostvaruje, pođe naprijed pa nabasavši na seljake koji su kosili neku livadu reče:

„Dobri kosci, ako ne kažete kralju da livada koju kosite pripada gospodinu markizu od Carabasa, bit ćete samljeveni usitno kao meso za paštetu.“

Kralj nije propustio upitati kosce čija je livada koju kose.

„Gospodina markiza od Carabasa“, rekoše svi uglas; jer Mačkova ih je prijetnja uplašila.

„Lijepu baštinu imate“, reče kralj markizu od Carabasa.

„Vidite, veličanstvo“, odvrati markiz, „ta livada svake godine donosi obilan urod.“

A mačak, koji je još uvijek išao ispred njih, naiđe na žeteoce i reče im:

„Dobri žeteoci, ako ne kažete da sve ovo žito pripada gospodinu markizu od Carabasa, bit ćete samljeveni usitno kao meso za paštetu.“

Kralj je pak ubrzo naišao i zaželio doznati čije je sve to žito koje vidi uokolo.

„Gospodina markiza od Carabasa“, odgovoriše žeteoci. A kralj se i tome veselio, zajedno s markizom.

Mačak je i dalje išao ispred kočije te govorio uvijek isto svim ljudima koje bi sreo, a kralj se čudio velikom posjedu markiza od Carabasa.

Napokon majstor Mačak stigne do lijepoga dvorca, čiji je gospodar bio neki div ljudožder, najbogatiji što ga je itko ikada vidio; jer svi posjedi kroz koje kralj bijaše prošao pripadahu tome dvorcu. Mačak, koji se potrudio doznati tko je taj ljudožder i što sve umije, zatraži razgovor s njim, govoreći da se nije htio odreći časti da mu oda poštovanje, kad je već prolazio pokraj njegova dvorca.

Ljudožder ga primi onoliko pristojno koliko to ljudožder može i reče mu da se udobno smjesti.

„Uvjeravali su me“, reče Mačak, „da imate sposobnost pretvoriti se u svakovrsne životinje; da se, na primjer, možete pretvoriti u lava ili u slona.“

„To je istina“, odvrati Ljudožder osorno. „A sad ću vam to i pokazati, vidjet ćete kako postajem lav.“

Ugledavši pred sobom lava, Mačak se toliko prestraši da se smjesta uzvera na oluk, ne bez muke i opasnosti, zbog onih svojih čizama koje nisu valjale za penjanje po crijepu.

Malo poslije, vidjevši da je Ljudožder odbacio svoj lavlji lik, Mačak siđe i prizna da se bio zbilja prestrašio.

„Uvjeravali su me također“, reče Mačak, „ali to ne mogu vjerovati, da ste kadri uzeti oblik i najmanje životinje, na primjer štakora ili miša. Priznajem da mi se to čini potpuno nemogućim.“

„Nemoguće?“ reče Ljudožder. „Vidjet ćete!“

I u tren oka se pretvori u miša pa stane trčati po podu. Čim je to vidio, Mačak se baci na nj i pojede ga.

Međutim je kralj u prolazu zapazio lijepi Ljudožderov dvorac i zaželio ući. Mačak je pak čuo kako kočija štropoće prelazeći preko pomičnog mosta, pa joj potrča ususret i reče kralju:

„Dobro došli, vaše veličanstvo, u dvorac gospodina markiza od Carabasa!“

„Kako, gospodine markiže“; uskliknu kralj, „zar je i ovaj dvorac vaš? Ništa ne može biti ljepše od ovog dvorišta i svih zdanja koja ga okružuju. Molim vas pogledajmo kako je unutra.“

Markiz pruži ruku mladoj kraljevni pa slijedeći kralja, koji je prvi pošao uza stube, i njih dvoje uđoše u veliku dvoranu, gdje su našli sjajnu užinu što ju je Ljudožder priredio za prijatelje koji su mu trebali doći baš toga dana, ali su doznali da je došao kralj pa se nisu usudili ući.

Kralj bijaše očaran dobrim osobinama markiza od Carabasa, kao i njegova kći, koja već ludovaše za markizom, a vidjevši i silna dobra što ih ovaj posjeduje, reče nakon pet ili šest pehara:

„Samo o vama ovisi, gospodine markiže, hoćete li mi postati zetom.“

Markiz, duboko se klanjajući, prihvati čast koju ju me kralj ponudio te se još istoga dana oženi kraljevnom. Mačak postade veliki gospodin te je za miševima trčao još samo za zabavu.

POUKA

Kako god velika prednost bilo
Baštinjeno bogatstvo
Što prenosi se s oca na sina,
Mladiću će vrlo često
Umješnost i vještina
Vrijedit' više od naslijeđena imutka.

DRUGA POUKA

Ako je mlinarov sin tolikom brzinom
Ukrao srce kraljevni jednoj
Izazvao čežnju u oku njenom
To je stoga što mladost, izgled i odijelo
Kad se o ljubavi radi
Nisu uvijek nevažne stvari.

Vile

Živjela jednom jedna udovica koja je imala dvije kćeri: starija joj bijaše licem i ćudi toliko slična da je svatko u njoj vidio majku. Obje bijahu toliko neugodne i toliko ohole da se nije moglo živjeti s njima. Mlađa kći, po blagosti i čestitosti vjerna slika svojega oca, bijaše i jedna od najljepših djevojaka što ih je oko ikada vidjelo. A kako čovjek po prirodi voli ono što mu je slično, majka je ludovala za svojom starijom kćeri, dok je prema mlađoj osjećala strašnu odbojnost. Tjerala ju je da jede u kuhinji i da neprestano radi.

Jadno je dijete, uza sve ostalo, moralo dvaput na dan ići po vodu na zdenac dobrih pola milje od kuće i donijeti pun veliki krčag. Jednoga dana, kad je bila kod zdenca, pojavi se neka sirota žena i zamoli je da joj dade piti.

„Naravno, majčice“, reče lijepa djevojka; odmah ispere krčag, zagrabi vode iz zdenca na najljepšem mjestu i ponudi ženi, neprestano pridržavajući krčag, da joj bude lakše piti. Napivši se, starica reče:

„Tako ste lijepi, tako dobri i pristojni, da vam moram dati neki dar“ (jer ona bijaše vila koja je uzela obličje seoske sirotice da bi provjerila djevojčinu uljudnost). „Na dar vam dajem“, nastavi vila, „da vam uza svaku riječ koju kažete iz usta ispadne cvijet ili dragulj.“

Kad ljepotica stiže kući, majka je izgrdi što se tako kasno vraća sa zdenca.

„Molim vas, majko, oprostite mi“, reče jedna djevojka, „što sam se toliko zadržala.“ A dok je govorila te riječi, iz usta joj ispadoše dvije ruže, dva bisera i dva krupna dijamanta.

„Što to vidim?“ reče u čudu njena majka. „Čini mi se da joj iz usta ispadaju biseri i dijamanti. Odakle to, kćeri moja?“ (Bijaše to prvi put da ju je nazvala 'kćeri'.)

Jadno joj dijete bezazleno ispriča što se dogodilo, uz izobilje novih dijamanta.

„Zbilja“, reče majka, „moram onamo poslati svoju kćer. Gle, Fanchon, vidite li što izlazi iz usta vašoj sestri kad govori; ne bi li i vama bilo zgodno imati takav dar? Morate samo otići na zdenac po vodu i kad vas neka sirotica zamoli da joj date piti, morate to uljudno učiniti.“

„Baš bi mi lijepo pristajalo“, odvrati neotesanka, „da idem na zdenac!“

„Ja želim da idete“, nastavi majka, „i to smjesta.“

Ona pođe, ali neprestano gundajući. Uzela je najljepši srebrni vrč koji je našla u kući. Tek što je stigla na zdenac, ugleda kako iz luga izlazi veličanstveno odjevena dama, koja joj

pride i zamoli vode. A to bijaše ona ista vila koja se ukazala njenoj sestri, ali je sad uzela obličje i odjeću princeze, kako bi vidjela dokle seže neuljudnost te djevojke.

„Zar sam došla ovamo“, reče ohola neotesanka, „da vama dajem vode! I srebrni vrč sam uzela samo zato da gospođa može piti! Evo što ja mislim: pijte iz zdenca ako ste žedni.“

„Niste baš uljudni“, reče vila bez ljutnje. „Pa dobro! Budući da ste tako neljubazni, dajem vam dar da vam uz svaku riječ koju kažete iz usta ispadne zmija ili žaba krastača.“

Čim ju je primijetila, njena majka poviče:

„Onda, kćeri moja?“

„Onda, majko moja?“ odvrati neotesanka ispljunuvši dvije otrovnice i dvije krastače.

„O, nebesa!“ uskliknu majka. „Što to vidim? Njena sestra je svemu kriva, platit će mi to.“ I smjesta potrči da je istuče.

Jadno dijete pobježe i skloni se u obližnjoj šumi. Kraljev sin, koji se vraćao iz lova, naiđe na nju i videći koliko je lijepa, upita je što tu radi sasvim sama i zašto plače.

„Ah, gospodine, majka me otjerala od kuće.“

Kraljev sin vidje kako joj iz usta ispada pet-šest bisera i jednako toliko dijamanta, pa je zamoli da mu kaže odakle joj taj dar. Ona mu ispriповjedi cijelu svoju pustolovinu. Kraljev sin se zaljubi u nju i pomislivši da takav dar vrijedi više od ma čega što bi mu neka druga djevojka mogla donijeti u miraz, odvede je u palaču svojega oca kralja i vjenča se njome.

A njena se sestra ponašala toliko odurno da ju je vlastita majka otjerala od sebe; nakon što je dugo išla ne nalazeći nikoga tko bi je htio primiti, nesretnica ode umrijeti u nekom kutku šume.

POUKA

Zlatnici i dijamanti
Imaju nad ljudima moć
Ali ipak blaga riječ
Više snage ima i na većoj je cijeni.

DRUGA POUKA

Čestitost nas stoji truda
Susretljivosti malo traži
No prije il' poslije nagradu nosi
Često baš kad joj se čovjek najmanje nada.

Pepeljuga ili staklena cipelica

Bio jednom jedan plemić koji se drugi put oženio, i to najoholijom i najuznositijom ženom što ju je svijet vidio. Imala je dvije kćeri slične ćudi, koje su joj u svemu nalikovale. Muž je pak imao jednu kćer, besprimjerne blagosti i dobrote: to je naslijedila majke koja bijaše najbolja osoba na svijetu.

Svadba tek što je završila, a maćeha već pokazaše svoju zlu ćud: nije mogla podnijeti vrline mlade djevojke, uz koju su se njezine kćeri činile još odurnijima. Zada joj najgore kućanske dužnosti: ona je prala suđe i stube, čistila gospođinu sobu i sobe njezinih kćeri; spavala je pod krovom kuće, na tavanu, na gadnoj slamarici, dok su njene sestre imale sobe s parketima i u njima postelje po posljednjoj modi i zrcala u kojima su se ogledale od glave do pete. Jedna je djevojka s velikim strpljenjem sve podnosila i nije se usuđivala žaliti ocu koji bi je bio izgrdio jer bijaše posve u vlasti svoje žene.

Kad bi završila sve poslove, smjestila bi se u kutku pokraj ognjišta i sjela u pepeo, zbog čega su je svi u kući zvali Pepeljarka. Mlađa sestra, koja ne bijaše toliko zlobna kao starija, zvala ju je Pepeljuga. A ipak je ta Pepeljuga, sa svojom jadnom odjećom, bila stotinu puta ljepša nego njene sestre, premda su se odijevale vrlo sjajno.

Dogodilo se da je kraljev sin priredio ples i pozvao sve otmjene ljude. Naše dvije gospođice također su bile pozvane, jer su se isticale kao ugledne u tom kraju. I evo ih, dobre su volje, zaokupljene izborom haljina i frizura koje će im najbolje stajati. Nova žalost za Pepeljugu, jer ona bijaše ta koja je sestrama glačala rublje i nabirala im orukavlja. Nije se razgovaralo ni o čemu osim o njihovoj odjeći.

„Ja ću“, govorila je starija, „odjenuti haljinu od crvenog baršuna i moj engleski nakit.“

„A ja ću“, govorila je mlađa, „nositi svoju običnu suknju; ali ću zato uzeti ogrtač sa zlatnim cvjetovima i pršnjak ukrašen dijamantima koji nije baš neugledan.“

Poslaše po dobru frizerku da im napravi dva reda uvojaka i nabaviše dobre umjetne madeže. Pozivale su Pepeljugu da im kaže svoje mišljenje jer je imala dobar ukus. Pepe-

ljuga im je davala najbolje savjete pa čak ponudi da će ih sama počešljati, što su rado prihvatile. Dok ih je češljala, govore su:

„Pepeljugo, bi li i ti rado išla na ples?“

„Ah, gospođice, vi mi se rugate. Nije to za mene.“

„Imaš pravo, svi bi se smijali kad bi vidjeli da Pepeljarka ide na ples.“

Neka druga bila bi ih počešljala naopako; no Pepeljuga bijaše dobra pa ih je počešljala savršeno lijepo. Gotovo dva dana nisu ništa jete, toliko su bile radosne. Više od tuceta uzica potrgaše stežući ih da bi im struk bio uži, a one su neprestano stajale pred ogledalom.

Napokon stiže i sretni dan; one odoše, a Pepeljuga ih je slijedila pogledom dokle god je mogla. Kad ih više nije vidjela, briznu u plač. Njezina kuma, vidjevši je u suzama, upita što joj je.

„Htjela bih... htjela bih...“

Toliko je plakala da nije mogla dovršiti rečenicu. Njena kuma, koja bijaše vila, reče:

„Htjela bi na ples, zar ne?“

„O da!“ reče Pepeljuga uzdišući.

„Pa dobro! Bit ćeš dobra djevojka?“ reče joj kuma. „Učinit ću da ideš na ples.“

Odvede je u svoju sobu pa reče:

„Idi u vrt i donesi mi bundevu.“

Pepeljuga odmah ode ubrati najljepšu bundevu koju je uspjela naći pa je odnese kumi, ne znajući kako bi joj bundeva mogla poslužiti za odlazak na ples. Kuma je izdubi tako da je ostala samo kora, lupne je čarobnim štapićem, a bundeva se u trenu pretvori u krasnu pozlaćenu kočiju.

Zatim zaviri u mišolovku i u njoj nađe šest miševa, živih i zdravih. Reče Pepeljugi da malo podigne vratašca mišolovke i, kako bi koji miš izašao, ona bi ga dodirnula štapićem, a on bi se pretvorio u divnog konja: i tako je nastala krasna zaprega od šest konja lijepe mišje boje s bijelim pjegama.

Primijetivši da se kuma muči ne znajući od čega bi načinila kočijaša, Pepeljuga reče:

„Pogledat ću je li se koji štakor uhvatio u zamku za štakore; njega ćemo učiniti kočijašem.“

„Imaš pravo“, reče kuma, „pogledaj.“

Pepeljuga donese zamku za štakore u koju su se uhvatila tri velika štakora. Vila izabere jednoga, zbog bujne brade, a kad ga je dodirnula štapićem, on se preobrazi u velikoga kočijaša s najljepšim brcima na svijetu.

Potom reče:

„Idi u vrt, ondje ćeš iza kante za polijevanje naći šest guštera; donesi mi i njih.“

Tek što ih je donijela, kuma ih pretvori u šest lakaja koji su se odmah, u svojim šarenim livrejama, popeli na stražnji dio kočije i tu su stajali kao da cijeli život nisu radili ništa drugo.

Tad vila reče Pepeljugi:

„Onda? Sad imaš čime ići na ples. Jesi li zadovoljna?“

„Da, ali kako ću ići ovako, u ovoj jadnoj odjeći?“

Kuma je samo dodirne štapićem, a njena se odjeća pretvori u haljine od zlata i srebra, ukrašene dragim kamenjem. I još joj dade par staklenih cipelica, najljepših na svijetu.

Tako dotjerana, Pepeljuga se popne u kočiju; no kuma je opomenu da nipošto ne smije ostati dulje od ponoći, upozorivši je da će se, ako ostane i trenutak duže, kočija ponovno pretvoriti u bundevu, konji u miševe, lakaji u guštere, a haljina u staru odjeću.

Ona obeća kumi da će svakako otići s plesa prije ponoći. I krene, sva izvan sebe od radosti.

Kraljev sin, kojega obavijestiše da dolazi neka velika princeza koju nitko ne poznaje, potrči joj ususret. Pruži joj ruku kad je silazila iz kočije i povede je u dvoranu gdje se bijaše okupilo društvo. Sve mukom zamukne: plesači prestadoše plesati, violine umuknuše, toliko su se svi zagledali u silnu ljepotu neznanke. Čuo se tek prigušen žamor: „Ah, kako je lijepa!“ Čak je ni kralj nije prestajao promatrati, iako bijaše već u godinama, te je tiho govorio kraljici da odavna nije vidio toliko lijepu i ljupku osobu. Sve dame pažljivo su promatrale njenu frizuru i odjeću, kako bi sutradan imale nešto slično, ako se nađe dovoljno lijepih tkanina i dovoljno vještih majstora.

Kraljev sin je odvede na počasno mjesto, a zatim zamoli za ples. Plesala je s toliko dražesti da su joj se svi još više divili. Doniješe izvrsnu zakusku, koju kraljević nije ni okusio, toliko je bio zaokupljen promatrajući Pepeljugu. A ona je otišla sjesti pokraj svojih sestara i obasula ih s tisuću ljubaznih riječi; podijelila je s njima naranče i limune što ih joj je donio kraljević, a njih je to vrlo začudilo, jer je nisu prepoznale.

Dok su tako razgovarale, Pepeljuga začu kako odbija četvrt sata do ponoći; ona se duboko nakloni cijelom društvu i ode najbrže što je mogla.

Kad je stigla kući, potraži kumu i zahvalivši joj reče da bi rado i sutradan pošla na ples, jer ju je kraljević zamolio da dođe. Dok je još pripovijedala kumi sve što se dogodilo na plesu, njezine sestre zakucaše na vrata. Pepeljuga im pođe otvoriti.

„Kako ste se dugo zadržale!“ reče im zijejavući, trljajućući oči i protežući se kao se da se upravo probudila. A zapravo joj spavanje nije na pamet ni palo otkad su se rastale.

„Da si bila na plesu“, reče joj jedna od sestara, „ne bi se dosađivala. Pojavila se jedna krasna princeza, najljepša što ju je itko ikada vidio. Obasula nas je ljubaznim riječima; dala nam naranača i limuna.“

Pepeljuga bijaše izvan sebe od veselja; upita ih za ime te princeze, no one odgovoriše da je nitko ne poznaje, da je i sam kraljev sin bio na mukama, dao bi sve na svijetu samo da sazna tko je ona. Pepeljuga se nasmiješi i reče:

„Dakle, zbilja je lijepa? Bože moj! Kako ste vas dvije sretne! Ne bih li je i ja mogla vidjeti? Jao! gospođice Javotte, posudite mi svoju žutu haljinu koju nosite svaki dan.“

„Zbilja!“ reče gospođica Javotte, „ništa mi drugo i nije na pameti! Da posudim haljinu prljavoj Pepeljarki! Nisam valjda luda!“

Pepeljuga je očekivala takvo odbijanje, a bilo joj je i po volji, jer bi se našla u velikoj neprilici da joj je sestra pristala posuditi haljinu.

Sutradan obje sestre pođoše na ples, a pođe i Pepeljuga, urešena još ljepše no prvi put. Kraljev sin je cijelo vrijeme bio uz nju, neprestano joj govoreći nježne riječi. Mlada se gospođica nije dosađivala, te je zaboravila što joj bijaše preporučila kuma; tako se dogodilo da je čula prvi udarac ponoćnoga sata, a mislila je da još nije ni jedanaest. Ustane i po-

bjegne, lagana poput košute. Kraljević krene za njom, ali je ne uspije sustići. No njoj u trku spade staklena cipelica, a kraljević je vrlo brižno podiže.

Pepeljuga stigne kući bez daha, bez kočije, bez lakaja, u staroj odjeći; od sveg onog sjaja nije joj ostalo ništa osim jedne staklene cipelice, jednake onoj koju je izgubila. Stražare na vratima palače upitaše jesu li vidjeli kako izlazi neka princeza; oni rekoše da nisu vidjeli nikoga osim jedne jadno odjevene djevojke, koja je bila više nalik kakvoj seljanki nego gospođici.

Kad su se dvije sestre vratile s plesa, Pepeljuga ih upita jesu li se opet dobro zabavljale, je li tamo bila i lijepa dama; one joj rekoše da jest, ali da je pobjegla kad je počela odbijati ponoć, i to takvom brzinom da je izgubila staklenu cipelicu, najljepšu na svijetu; a kraljević ju je pokupio, i promatrao je sve do kraja plesa; i sigurno je silno zaljubljen u ljepoticu kojoj cipelica pripada.

Istinu rekoše; jer nekoliko dana potom kraljev sin dade uz zvuk trube objaviti da će se oženiti onom kojoj cipelica bude dobro pristajala. Najprije je dadoše na probu princezama, vojvotkinjama, napokon i cijelom dvoru, no uzalud. Zatim donesoše cipelicu i dvjema sestrama, koje dadoše sve od sebe ne bi li ugurale stopalo u nju, ali ne uspješe. Pepeljuga ih je promatrala, prepoznajući svoju cipelicu, pa reče smijući se:

„Da vidim hoće li meni pristajati!“

Sestre joj se počеше smijati i rugati.

No plemić koji je donio cipelicu na probu, pažljivo promotri Pepeljugu pa, primijetivši da je vrlo lijepa, reče da je to pravedno te da je njemu naređeno da cipelicu ima dati na probu svim djevojkama. Pozva Pepeljugu da sjedne i, približivši cipelicu njezinom malenom stopalu, vidje da ono ulazi u nju bez muke i da mu cipelica pristaje kao salivena. Obje se sestre silno iznenadiše, no njihovo je iznenađenje bilo još i veće kad je Pepeljuga izvukla drugu cipelicu iz džepa i obula je. Zatim se pojavi i kuma, čarobnim štapićem dodirne Pepeljuginu odjeću, koja postade sjajnija no ikad prije.

Tada sestre prepoznaše u njoj ljepoticu koju bijahu vidjele na plesu. Baciše se na koljena i zamoliše je da im oprost i sve zlo što ga je od njih pretrpjela. Pepeljuga ih podiže, zagrli ih i reče im da im oprašta od srca, te ih moli da je ubuduće vole.

Odvedoše je mladome kraljeviću, onako urešenu. A njemu se učinila ljepšom nego ikad, te se ubrzo zatim njome i oženio. Pepeljuga, koja bijaše jednako dobra koliko i lijepa, u dvorima smjesti i svoje dvije sestre te ih istoga dana uda za dvojicu velike dvorske gospode.

POUKA

Za nježni je spol ljepota veliko blago
Od pogleda na nju umorit se nitko neće
No ono što se ljubaznošću zove
Bez cijene je i vrijedi još više.
To je Pepeljugi dala njena kuma
Tako je odgojila, tako poučila
Da je na koncu i kraljicom postala
Takvu nam pouku daje ova priča.
Taj dar vam, ljepotice, vrijedi više od frizure
Kad želite pridobiti nečije srce
Ljubaznost je pravi vilinski dar
Jer bez nje ništa, a s njom sve se može.

DRUGA POUKA

Bez sumnje je velika prednost
Imati hrabrosti, duha
Bit dobra roda i bistroga uma
I drugim se darima dičit'
što samo nebo ih dijeli;
no sve će vam uzalud biti
za napredak to malo vrijedi
ako – da darove vaše istaknu –
nemate kuma il' kumu.

Kraljević Čuperak

Bila jednom jedna kraljica koja je rodila sina, toliko ružnog i nakaznog da se dugo nije pouzdano znalo ima li uopće ljudski lik. Vila, koja se zatekla pri njegovu rođenju, reče da će kraljević biti svima mio jer će imati mnogo razbora; dodala je čak da će moći, zahvaljujući njezinom daru, jednako toliko razbora dati i osobi koju bude najviše volio.

Sve to pomalo utješi sirotu kraljicu, koja je bila teško utučena što je rodila tako ružno dijete. Istina, tek što je počelo govoriti, to je dijete znalo reći tisuću lijepih stvari, a u svemu što je činilo bilo je toliko razboritosti da su svi bili očarani. Zaboravih reći da je kraljević došao na svijet s čuperkom kose na glavi, te ga zato prozvaše Riquet s Čuperkom, jer Riquet bijaše ime njegove obitelji.

Sedam ili osam godina nakon toga kraljica u susjednom kraljevstvu rodi dvije kćeri. Prva koja je došla na svijet bijaše ljepša no dan; kraljica je zbog toga bila silno sretna te se svi uplašiše da bi joj prevelika radost mogla naškoditi. Ista vila koja je pomogla pri rođenju malenoga Riqueta s Čuperkom i sada bijaše nazočna pa objavi, ne bi li ublažila kraljičinu radost, da malena kraljevna neće imati nimalo razbora, te da će biti jednako glupa koliko je lijepa. To je prilično pogodilo kraljicu; no nakon nekoliko trenutaka imala je još više razloga za žalost, jer druga kći koju je rodila bijaše vrlo ružna.

„Nemojte se toliko žalostiti, gospo“, reče joj vila, „vaša će kći to nadoknaditi na drugoj strani; imat će toliko razbora da nitko neće ni primijetiti manjak ljepote.“

„Dao Bog!“, odgovori kraljica. „No ne bi li se starijoj, koja je toliko lijepa, nekako moglo dati malo pameti?“

„Što se tiče razbora, gospo, ne mogu za nju ništa učiniti“, reče vila, „ali mogu sve što se tiče ljepote. I kako nema ničega što ne bih učinila vama za volju, dat ću joj dar da može učiniti lijepim onoga tko joj se sviđi.“

Kako su kraljevne rasle, tako su rasle i njihove odlike, te se posvuda gotovilo samo o ljepoti starije i razboritosti mlađe. Istina, i njihove su mane s godinama rasle. Mlađa je naočigled postajala sve ružnija, starija iz dana u dan sve gluplja. Kad bi je netko nešto upitao ili ne bi odgovorila ili bi izvalila neku glupost. K tome bijaše toliko nespretna da nje mogla složiti četiri porculanske figurice na rub kamina, a da jednu ne razbije, ni popiti čašu vode, a da polovicu ne prolje po haljini.

Premda je ljepota za mladu osobu velika prednost, ipak bi mlađa sestra gotovo u svakom društvu zasjenila stariju. Isprva su svi prilazili ljepšoj, da bi je gledali i divili se, no ubrzo su odlazili onoj koja je imala više razbora, od koje su mogli čuti tisuću zanimljivih stvari; pa na opće čudo za manje od četvrt sata oko starije više ne bi bilo nikoga, a svi su

se okupljali oko mlađe. Starija, iako vrlo glupa, dobro je to vidjela; i bila bi bez žaljenja dala svu svoju ljepotu za samo polovicu sestrine pameti. A kraljica, koliko god bijaše dobra, nije se mogla suzdržati da je ponekad ne prekori zbog bedastoće; jadona bi kraljevna tad mislila da će umrijeti od žalosti.

Jednoga dana, kad se bijaše povukla u neku šumu da ondje oplakuje svoju nesreću, vidjela je kako joj prilazi neki čovječuljak, vrlo ružna i neugodna izgleda, ali vrlo sjajno odjeven. Bijaše to mladi kraljević Riquet s Čuperkom koji je vidio njen lik na portretima koji su posvuda kolali, zaljubio se u nju te napustio kraljevstvo svojega oca kako bi doživio zadovoljstvo da je vidi i porazgovara s njom. Očaran što ju je sreo nasamo, obrati joj se sa svim zamislivim poštovanjem i pristojnošću. Uputi joj nekoliko uobičajenih ljubaznosti pa, primijetivši da je vrlo sjetna, reče:

„Ne razumijem, gospo, kako netko lijep poput vas može biti toliko tužan; jer, premda se mogu pohvaliti da sam vidio mnogo lijepih osoba, nijedna nije bila ni izbliza toliko lijepa kao vi.“

„Kako god izvolite reći, gospodine“, odvrati kraljevna i ostane na tome.

„Ljepota je“, nastavi Riquet s Čuperkom, „toliko velika prednost da može zamijeniti sve ostalo, te ne vidim ništa što bi moglo jako rastužiti onoga tko je ima.“

„Više bih voljela“, reče kraljevna, „da budem ružna poput vas i da imam razbora, nego što imam tu svoju ljepotu, a toliko sam glupa.“

„Ništa, gospo, ne odaje razbor toliko kao vjerovanje da ga nemamo; u naravi je toga blaga da čovjek, što ga više ima, to više misli da mu nedostaje.“

„Ne znam ništa o tome“, reče kraljevna. „Ali znam da sam vrlo glupa, pa odatle i žalost koja me ubija.“

„Ako vas samo to muči, gospo, lako mogu okončati vaše boli.“

„Kako ćete to učiniti?“ upita kraljevna.

„Imam moć, gospo“, reče Riquet s Čuperkom, „da osobi koju najviše volim mogu dati razbora koliko god ga je moguće imati; a kako ste ta osoba vi, gospo, samo o vama ovisi hoćete li imati pameti koliko je to moguće, pod uvjetom da se pristanete udati za mene.“

Kraljevnu ovo posve zbuni pa ne reče ništa.

„Vidim“, reče Riquet s Čuperkom, „da vam teško pada ovaj prijedlog i tome se ne čuđim; no dajem vam godinu dana da razmislite.“

Kraljevna je imala tako malo pameti, a u isti mah toliko želje da je stekne, da joj se učini kako toj godini neće biti kraja; pa prihvati prijedlog Riqueta s Čuperkom. Tek što mu je obećala da će se na isti taj dan sljedeće godine udati za njega, osjeti se posve promijenjenom; bilo joj je nevjerojatno lako reći sve što bi poželjela, i to profinjeno, lako i prirodno. Odmah otpoče otmjen i uzvišen razgovor s Riquetom, u kojemu je toliko blistala da Riquet pomisli kako joj je dao više duha no što ga je ostavio sebi.

Kad se vratila u palaču, nitko na dvoru nije znao što bi mislio o tako nagloj i izvanrednoj promjeni; jer, koliko god su se prije naslušali njezinih neumjesnosti, toliko su razumnih i beskrajno duhovitih riječi sada mogli od nje čuti. Cijeli se dvor tome neizrecivo veselio; jedino mlađoj sestri to nije bilo baš ugodno, jer je sada, kad više nije imala prednost razboritosti, pokraj svoje starije sestre izgledala tek kao ružna majmunica.

Kralj je sad slijedio savjete svoje kćeri, a ponekad bi čak sazvaio vijeće u njezinim odajama. Kako se glas o toj promjeni širio, tako svi mladi prinčevi iz susjednih kraljevstava

počeše činiti sve što su mogli ne bi li ih ona zavoljela i gotovo svi je zaprosiše; no njoj nitko od njih nije bio dovoljno pametan, pa ih je saslušala sve, a nije se odlučila ni za jednoga. Ipak se pojavi jedan, toliko moćan, bogat, razborit i lijep da kraljevna i protiv svoje volje osjeti naklonost prema njemu. Njezin otac to primijeti pa joj reče da smije sama sebi izabrati muža i da mora samo objaviti svoju odluku. No, što je čovjek razboritiji, tim mu je teže donijeti čvrstu odluku u takvom pitanju; pa tako kraljevna zahvali ocu i zamoli ga da joj dade još vremena za razmišljanje.

Kako bi u miru razmislila o tome što joj je činiti, nasumce krene u šetnju onom istom šumom u kojoj bijaše sreća Riqueta s Čuperkom. Šećući tako, zadubljena u misli, začuje potmuli zvuk pod nogama, kao da više ljudi odlazi i dolazi i nečim se bavi. Osluhnuvši bolje, čula je glas koji reče: „Donesi mi lonac!"; drugi: „Donesi mi kotlić!"; drugi: „Dodaj još drva na vatru.“ U taj tren zemlja se otvori, a kraljevna pod nogama ugleda nešto nalik velikoj kuhinji punoj kuhara, sudopera i svakojake čeljadi potrebne da se priredi veličanstvena gozba. Odatle je izašlo nekih dvadeset ili trideset pečenjara, koji se zatim utaboriše oko vrlo dugačkog stola na proplanku u šumi, i tamo se svi –naoružani šiljcima za nadijevanje mesa, s grančicom crvenožutog repka iza uha – u istom ritmu prihvatit će posla, uz skladnu pjesmu. Začudena prizorom, kraljevna ih upita za koga rade.

„Za kraljevića Riqueta s Čuperkom, gospo“, reče najistaknutiji među njima, „čija se svadba sutra slavi.“

Kraljevna, čudeći se još više, odjednom se sjeti kako je na isti dan prošle godine obećala da će se udati za kraljevića Riqueta, i ostade zapanjena. A svoje je obećanje zaboravila zato što ga je zadala dok je još bila glupa te je, primivši razum što joj ga je kraljević dao, zaboravila sve svoje budalaštine.

Nastavi šetnju i tek što je prošla nekoliko koraka, pred njom se pojavi Riquet s Čuperkom, sjajno i raskošno odjeven, kao što dolikuje kraljeviću koji se ženi.

„Evo me, gospo“, reče, „vjeran sam svojoj riječi, a ne sumnjam da i vi dolazite ovamo ispuniti svoje obećanje i učiniti me najsretnijim čovjekom na svijetu, dajući mi svoju ruku.“

„Iskreno ću vam priznati“, odvrati kraljevna, „da još nisam donijela odluku o tome, a ne vjerujem da ću moći odlučiti onako kako vi želite.“

„Čudite me, gospo“, reče Riquet s Čuperkom.

„Vjerujem“, reče kraljevna, „i zaista bi mi bilo vrlo neugodno, da imam posla s nekim prostakom, čovjekom bez duha. 'Kraljevna ima samo svoju riječ', rekao bi mi, 'morate se udati za mene, jer ste tako obećali.' No budući da je onaj s kojim razgovaram najrazboritiji čovjek na svijetu, sigurna sam da će poslušati glas razuma. Znao da se nisam mogla odlučiti da se udam za vas ni onda kad sam još bila glupa; kako biste htjeli da sad, kad ste mi dali razbor zbog kojega sam još izbirljivija prema ljudima no što sam bila, donesem odluku koju tada nisam mogla donijeti? Ako ste se zaista htjeli oženiti sa mnom, pogriješili ste što ste mi oduzeli moju glupost i postigli da sve vidim jasnije no što sam prije vidjela.“

„Ako biste, gospo, smatrali opravdanim kad bi vam neki nerazborit čovjek predbacio što se ne držite svoje riječi, kao što ste upravo rekli“, odvrati Riquet s Čuperkom, „zašto mislite da se ja ne bih trebao poslužiti istim prigovorom kad se radi o svojoj životnoj sreći? Je li razumno da razumni ljudi budu u lošijem položaju od nerazumnih? Možete li takvo što zahtijevati, vi koji imate toliko pameti, i toliko ste je željeli imati? No, vratimo

se na stvar, molim vas. Ako ostavimo po strani ružnoću, postoji li još nešto u meni što vam se ne sviđa? Jeste li nezadovoljni mojim podrijetlom, mojim razborom, mojom ćudi ili ponašanjem?”

„Nipošto“, odvrati kraljevna, „volim u vama sve što ste spomenuli.“

„Ako je tako“, nastavi Riquet s Čuperkom, „čeka me sreća, jer me vi možete učiniti najprivlačnijim muškarcem.“

„Zar je to moguće?“ upita kraljevna.

„Moguće je“, reče Riquet, „ako me volite dovoljno da to zaželite; a da ne biste u to sumnjali, znajte da je ona ista vila koja je meni na dan rođenja dala dar da mogu učiniti pametnom osobu koja mi se sviđa, vama dala dar da možete učiniti lijepim onoga koga budete voljeli i kome budete htjeli učiniti tu milost.“

„Ako je tako“, reče kraljevna, „svim srcem želim da postanete najljepši i najpristaliji kraljević na svijetu i dajem vam taj dar, koliko je u mojoj moći.“

Čim je izrekla te riječi, u njenim je očima Riquet postao najljepši, najskladniji i najpristaliji muškarac što ga je ikada vidjela. Neki tvrde da tu uopće nije bila na djelu vilinska čarolija, nego je sama ljubav izvela preobrazbu. Kažu da kraljevna, razmislivši o postojanosti svog dragog, o njegovoj obzirnosti i svim vrlinama njegove duše i njegova uma, više nije vidjela nakaznost njegova tijela ni ružnoću njegova lica; da joj je njegova grba izgledala tek kao otmjena pogrbljenost, a ono što je dotad vidjela kao strašno šepanje sada je smatrala dražesnim naginjanjem u stranu. Kažu također da su joj se njegove oči zbog razraskosti učinile samo još sjajnijima; da je njihovu nepravilnost shvatila kao znak silne ljubavi, te da je pronašla nešto ratničko i herojsko u njegovom velikom crvenom nosu.

Kako god bilo, kraljevna smjesta obeća da će se udati za njega, ako se s time složi njezin otac. Kralj, doznajući da njegova kći vrlo cijeni Riqueta s Čuperkom, kojega je i sam poznavao kao vrlo oštromnog i mudrog princa, sa zadovoljstvom ga primi za zeta. Već sljedećega dana održalo se vjenčanje, kao što Riquet bijaše predvidio, i prema nalogima koje bijaše izdao već davno.

POUKA

Ono što se u ovom tekstu vidi
Manje je priča no istina čista
Sve je lijepo u onom koga voliš
U onom koga voliš i razbora je dosta.

DRUGA POUKA

Na licu kojemu je narav
Dala lijepe crte, boje
Nedostižne svakome umijeću
Svi darovi manje mogu dirnut srce
Od uresa nevidljivoga
Što ga ljubav na njem nađe.

Palčić

Živjeli nekoć neki drvosječa i njegova žena, a imali su sedmero djece, sve same dječake; najstariji je imao tek deset, a najmlađi samo sedam godina. Netko će se začuditi što je taj drvosječa imao toliko djece u tako malo vremena; no njegova je žena brzo obavljala posao i nikada nije rodila manje od dva djeteta odjednom.

Bijahu vrlo siromašni, a sedmero djece bilo im je velik teret, jer nijedno od njih još nije moglo zarađivati svoj kruh. Žalostilo ih je i to što im najmlađi sin bijaše vrlo osjetljiv i što bi rijeko izustio i riječ; smatrali su glupošću ono što je bilo znak zdravog razuma. Bijaše vrlo malen; kad je došao na svijet ne bijaše veći nego palac, pa ga zato nazvaše Palčićem.

To jedno dijete bijaše žrtveno janje u obitelji, te su ga uvijek za sve okrivljavali. A on je bio najlukaviji i najmudriji među braćom, pa ako je i govorio malo, mnogo je slušao.

Dođe tako jedna vrlo loša godina; glad bijaše tolika da se siromašni ljudi odlučiše riješiti djece. Jedne večeri, kad djeca već bijahu u postelji, drvosječa je sa ženom sjedio pokraj vatre i rekao joj, dok mu se srce stezalo od žalosti:

„Vidiš da djecu više ne možemo hraniti; ne želim gledati kako mi pred očima umiru od gladi. Zato sam odlučio da ćemo ih sutra povesti u šumu i tamo ostaviti, što će biti vrlo lako, moramo samo krišom pobjeći dok se oni budu zabavljali vezujući pruće.“

„Ah!“ uskliknu drvosječina žena, „zar bi mogao svoju djecu odvesti u propast!“

Uzalud joj je muž govorio o njihovom velikom siromaštvu, nije mogla na to pristati; bijaše siromašna, no bijaše im i majka.

No kad je pomislila koliko bi joj bilo strašno kad bi ih morala gledati kako umiru od gladi, ona ipak pristane i ode u krevet plačući.

Palčić je pak čuo sve što su govorili jer je, čuvši iz postelje da govore o ozbiljnim stvarima, tiho ustao i zavukao se pod očevu klupicu, da bi ih mogao slušati neprimijećen. Zatim se vrati u krevet, ali do jutra nije spavao, razmišljajući što mu je činiti.

Ustane rano, ode na obalu potoka i napuni džepove bijelim oblucima, te se vrati kući. Krenuše u šumu, a Palčić svojoj braći nije otkrio ništa o onome što je znao.

Stigoše u vrlo gustu šumu, u kojoj ljudi nisu mogli vidjeti jedni druge već na deset koraka. Drvosječa počne sjeći drva, a djeca skupljati pruće koje će vezati u svežnjeve. Vidjevši da su zaokupljeni poslom, drvosječa i njegova žena potiho se udaljiše i zatim pobjegoše nekim zaobilaznim puteljkom.

Opazivši da su ostala sama, djeca počеше vikati i plakati iz sveg glasa. Palčić ih pusti da viču, znajući kako će se vratiti kući; jer on je putem ostavljao bijele oblutke što ih je imao u džepovima. Stoga im reče:

„Ne bojte se, braćo; otac i majka ostavili su nas ovdje, no ja ću vas odvesti kući; samo pođite za mnom.“

Išli su za njim, a on ih dovede do kuće istim putem kojim bijahu stigli u šumu. Najprije se nisu usudili ući, nego se svi stisnuše uz vrata, da čuju što govore otac i majka.

U trenu pak kad se drvosječa i njegova žena bijahu vratili kući, seoski vlastelin posla im deset talira* koje im je već odavno dugovao, a oni im se više i nisu nadali. To ih je vratilo u život, jer su siroti ljudi zaista umirali od gladi. Drvosječa odmah pošalje ženu mesaru. Kako već dugo nije ništa jela, ona kupi triput više mesa nego što treba za večeru za dvoje. Kad su se do sita najeli, reče drvosječina žena:

„O, jao, gdje su sada naša jedna djeca? Lijepo bi se najeli od ovoga što nam je ostalo. Ali ti, Guillaume, ti si ih se htio riješiti; pravo sam ti govorila da ćemo se pokajati zbog toga. Što sad rade u onoj šumi? Bože moj! Možda su ih već vukovi pojeli! Pravi si nečovjek što si tako ostavio svoju djecu!“

Naposljetku drvosječa izgubi strpljenje, jer mu je žena sto puta ponovila da će se kajati i da je ona bila pravo rekla. Zaprijeti joj da će je istući ako ne ušuti. Možda je drvosječa bio još i žalasniji od nje; no probijala mu je uši svojim riječima, a on je, kao i mnogi drugi muškarci, volio žene koje pravo govore, ali je vrlo nesnosnima smatrao one koje uvijek imaju pravo.

Drvosječina žena bijaše sva u suzama:

„O, gdje su sada moja djeca, moja sirota djeca?“

Jednom to reče toliko glasno da su djeca, koja su bila iza vrata, čula i povikala uglas:

„Tu smo! Tu smo!“

Ona im potrči otvoriti vrata i reče grleći ih:

„Kako sam sretna što vas vidim, mila moja djeco! Sigurno ste umorni, sigurno ste gladni; a ti, Pierrot, kako si se zablatio, dođi da te očistim.“

A Pierrot bijaše njen najstariji sin kojega je voljela više od ostalih, jer bijaše ridokos, a ridokosa je bila i ona.

Sjedoše za stol i prionuše uz jelo s tekom koji je veselio oca i majku; pripovijedali su kako su se bojali u šumi i gotovo neprestano govorili svi uglas. Dobri ljudi bijahu presretni što su djeca opet s njima, a ta je sreća potrajala koliko i deset talira. Ali, kad se novac potrošio, opet ih obuze isti očaj, pa ponovno odlučiše ostaviti djecu u šumi; a da im se naum ne bi izjalovio, namjeravahu ih odvesti mnogo dalje nego prvi put.

Nisu o tome uspjeli govoriti toliko potajice da ih ne čuje Palčić, koji je pak mislio da će se izvući kao i prvi put; no premda je i sad rano ustao da ode po oblutke, nije to mogao učiniti, jer su kućna vrata bila dvaput zaključana. Nije znao što da učini, no kako je drvosječina žena dala svakome komadić kruha za doručak, pomisli da bi se mogao poslužiti svojim kruhom umjesto kamenčićima i bacati mrvice putem kojim budu išli; gurne ga, dakle, u džep.

* Starinski novac.

Otac i majka odvedoše ih do mjesta gdje šuma bijaše najgušća i najmračnija; čim stigoše onamo, roditelji se otpute nekim skrovitim puteljkom i ostave djecu. Palčić se nije previše zabrinuo, jer je vjerovao da će lako naći put, slijedeći mrvice što ih bijaše bacao za sobom kud su prolazili; no silno se začudio kad nije uspio pronaći ni mrve; došle su ptice koje su sve pojele.

Sad zaista bijahu očajni; jer što su dalje išli, to su više lutali i dublje zalazili u šumu. Pala je noć i podigao se jak vjetar koji ih je silno plašio. Činilo im se da sa svih strana čuju tek zavijanje vukova koji ih dolaze proždrijeti. Jedva se usuđivahu govoriti ili okrenuti glavu. Zatim poče jaka kiša koja ih je smočila do kože; sklizali su se na svakom koraku i padali u blato, iz kojega su ustajali uprljani, ne znajući što bi s prljavim rukama.

Palčić se pope na neko stablo da vidi neće li štogod otkriti: okrećući glavu na sve strane, vidje sićušno svjetlo, nalik na svjetlo svijeće, koje je, međutim, bilo vrlo daleko, s druge strane šume. Side sa stabla, no kad se opet našao na tlu, nije vidio više ništa i to ga baci u očaj. No nakon što je zajedno s braćom neko vrijeme hodao u smjeru u kojem je vidio svjetlo, ugleda ga ponovno, na izlazu iz šume.

Naposlijetku stigoše do kuće u kojoj je gorjela svijeća, no ne bez straha; jer često su je gubili iz vida; a to se događalo svaki put kad bi zašli u neku udolinu. Pokucaše na vrata, a otvori im neka žena. Upita ih što žele. Palčić reče da su oni sirota djeca koja su se izgubila u šumi i zamoli za prenoćište. Žena, gledajući ih tako lijepe, zaplaka i reče:

„Jao! Jadna djeco, gdje ste se to našli? Zar ne znate da je ovo kuća diva Ljudoždera koji jede malu djecu?“

„Ah, gospodo“, odgovori Palčić drhteći cijelim tijelom, kao i njegova braća, „što da učinimo? Noćas će nas sigurno vukovi proždrijeti ako nas ne primite; a kad je već tako, nama je draže da nas pojede taj gospodin. Možda se sažali nad nama, ako ga vi zamolite.“

Ljudožderova žena pomisli da bi ih mogla sakriti od muža do sljedećega jutra, pa ih pusti u kuću i odvede ih da se ugriju pokraj dobre vatre; jer tu se na ražnju pekla cijela ovca, divu za večeru.

Tek što su se malko ugrijali, kad začuše tri ili četiri teška udarca po vratima; to se Ljudožder vratio kući. Žena ih smjesta sakrije pod krevet i pođe otvoriti. Div najprije upita je li mu spremila večeru i je li mu natočila vino, te odmah zatim sjedne za stol. Ovca je bila još sva krvava, ali je njemu zbog toga bila samo još slasnija. Njuškao je desno i lijevo, govoreći da osjeća miris svježeg mesa.

„Bit će da je to miris teleta koje sam pripremila za pečenje“, reče mu žena.

„Kažem ti još jednom da osjećam miris svježeg mesa“, opet će div, gledajući poprijeko ženu. „Nešto mi je ovdje čudno.“

Tako govoreći, on ustane i ode ravno do kreveta.

„Ah, tako me dakle pokušavaš prevariti, prokleta ženo! Ne znam zašto i tebe ne pojedem; sreća tvoja što si stara životinja. Ali evo divljači koja mi baš dobro stiže da počastim trojicu prijatelja koji će me ovih dana posjetiti.“

Izvuče ih ispod kreveta, jednoga za drugim. Jedna se djeca baciše na koljena i zamoliše da im se smiluje; no imali su posla s najokrutnijim od svih Ljudoždera; daleko od toga da bi imao milosti, već ih je proždirao očima i govorio ženi kako će to biti slasni zalogaji, kad ona priredi još i dobar umak.

Ode po veliki nož te ga je, prilazeći jednoj djeci, oštrio na dugom kamenu koji je držao u lijevoj ruci. I već bijaše zgrabio jednoga dječaka, kad mu žena reče:

„Što ćete s njima u ovo doba? Zar nećete i sutra imati dovoljno vremena?“

„Štiti!“, odvrati div. „Tako će biti mekši.“

„Ali imate još toliko mesa“, opet će njegova žena. „Jedno tele, dvije ovce i polovicu praseteta!“

„Imaš pravo“, reče ljudožder. „Daj im da se dobro najedu, da ne smršave, pa ih odvedi na spavanje.“

Sva sretna i vesela, dobra žena im posluži dobru večeru; no oni nisu mogli jesti, toliko ih je bilo strah. A div pak navali piti, očaran što će tako dobro pogostiti prijatelje. Popio je desetak pehara više nego obično, od čega mu se malo zavrtjelo u glavi pa je morao poći u krevet.

Div je imao sedam kćeri koje još bijahu djeca. Te male ljudožderke imale su krasnu put, jer su jele svježije meso, kao i otac. No oči im bijahu malene, sive i posve okrugle, nosovi kukasti, usta golema, a zubi dugački, vrlo oštri i vrlo razmaknuti. Nisu još bile jako zločeste, ali su mnogo obećavale, jer su već grizle malu djecu i sisale im krv.

Bijahu rano otišle spavati i sad ih je svih sedam ležalo u jednoj velikoj postelji, a svakoj je na glavi bila zlatna kruna. U istoj je sobi bio još jedan, jednako velik krevet: tu ljudožderova žena smjesti sedmoricu dječaka i ode spavati pokraj muža.

Palčić bijaše primijetio da divove kćeri imaju zlatne krune na glavama; bojeći se da bi div mogao požaliti što te večeri nije zaklao njega i njegovu braću, on ustane usred noći, uzme svoju kapu i kape svoje braće pa ih stavi na glave sedam divovih kćeri, najprije im skinuvši zlatne krune koje je pak stavio na glave svojoj braći i sebi, kako bi se div zabunio i pomislio da su mu dječaci kćeri, a kćeri dječaci koje želi zaklati.

Sve se dogodi onako kako bijaše zamislio; jer div se probudi usred noći i zažali što je za sutradan odgodio ono što je mogao odmah obaviti. Skoči, dakle, iz postelje i reče, dohvativši svoj veliki nož:

„Da vidimo što rade naši veseljaci; obaviti ćemo to u tili čas.“

Pa se tapkajući popne u sobu svojih kćeri i priđe krevetu u kojemu su spavali dječaci, svi osim Palčića, koji se silno uplaši osjetivši kako mu ljudožderova ruka opipava glavu, kao što je opipavala i glave njegove braće. Osjetivši zlatne krune, ljudožder reče:

„Zbilja bih učinio krasnu stvar! Vidim da sam sinoć previše popio.“

Zatim ode do postelje svojih kćeri i napipa dječaka kape.

„Ah, evo naših obješenjaka!“ reče. „Prihvatimo se posla.“

Tako govoreći, on bez predomišljanja prereže grkljan svojih sedam kćeri. Vrlo zadovoljan pothvatom, vrati se u postelju ženi. Čim je čuo da ljudožder hrče, Palčić probudi braću, reče im da se žurno odjenu i pođu za njim. Tiho se spustiše u vrt i preskočiše zid. Trčali su gotovo cijelu noć, neprestano drščući, ne znajući kamo idu.

A div se probudi i reče svojoj ženi:

„Idi gore i spremi one male veseljake od sinoć.“

Žena se začudi muževljevoj dobroti, ne sluteći o kakvom spremanju on govori; pomislila je da joj naređuje neka ih odjene. Popela se, dakle, u sobu i prenerazila se ugledavši svojih sedam kćeri kako prerezanih vratova plivaju u krvi.

Odmah se onesvijesti, jer to će gotovo sve žene najprije učiniti u sličnim okolnostima. Ljudožder pak bijaše pomislio da će njegovoj ženi trebati previše vremena da sama dovrši ono što joj je naložio, pa se popne za njom da joj pomogne. Ugledavši grozni prizor, nije bio manje zaprepašten od nje.

„Ah! što sam to učinio?“ usklikne. „Platit će mi prokletnici, i to odmah!“

Baci lonac vode ženi u lice, osvijestivši je na taj način, i reče:

„Brzo mi donesi čizme od sedam milja, da ih idem uhvatiti.“

Dade se on u potjeru pa, nakon što je dugo trčao na sve strane, napokon nabasa na put kojim su otišla sirota djeca, koja su sad već bila na stotinu koraka od očeve kuće. Ugledaše diva koji je skakao s brda na brdo i prelazio rijeke kao da su potočići. U blizini mjesta na kom su se nalazili Palčić primijeti šuplju stijenu i sakri se u nju zajedno s braćom, svejednako gledajući što će učiniti div ljudožder. A div, koji se prilično umorio od puta koji je uzalud prevalio (jer čizme od sedam milja silno umaraju čovjeka), htjede se odmoriti; i slučajno sjedne baš na onu stijenu u kojoj su se sakrili dječaci.

Shrvan umorom, najprije se malo odmarao, a onda i zaspao, te stao tako strašno hrkati da ga se jedna djeca nisu bojala ništa manje nego onda kad im je krenuo rezati vratove svojim velikim nožem. Palčić se manje uplaši i reče braći neka hitro bježe kući dok ljudožder čvrsto spava, a da se za njega ne brinu. Oni poslušашe savjet i ubrzo stigoše kući.

A Palčić priđe divu, lagano mu svuče čizme pa ih sam obuje. Čizme bijahu velike i široke; no kako su bile čarobne imale su sposobnost povećavanja i smanjivanja prema nozi onoga tko ih nosi; i tako su sad pristajale Palčiću uz nogu i stopalo kao da su načinjene za njega.

On krene ravno ljudožderovoj kući, gdje nađe njegovu ženu kako plače nad zaklanim kćerima.

„Vaš je muž u velikoj opasnosti“, reče joj Palčić. „Uhvatila ga je družba razbojnika koji se zakleše da će ga ubiti ako im ne da sve svoje zlato i srebro. Kad mu je već nož bio pod grlom, spazio je mene, pa me zamolio da vas obavijestim u kakvom je položaju i kažem vam da mi date sve vrijedno što ima, da ništa ne zatajite, jer će ga inače razbojnici ubiti bez milosti. Kako je stvar vrlo hitna, naložio je da obujem njegove čizme od sedam milja koje su, evo, na meni, da što prije stignem i da me vi ne biste držali varalicom.“

Jadna se žena silno prestrašila i odmah mu dala sve što je imala; jer je taj ljudožder bio vrlo dobar muž, iako je jeo malu djecu. Palčić se, dakle, natovarivši sve ljudožderovo blago na leđa, vrati očevoj kući, gdje su ga primili s velikom radošću.

Mnogi ljudi, međutim, ne priznaju ovu posljednju okolnost i tvrde da Palčić nikad nije okrao diva te da mu savjest nije branila uzeti čizme od sedam milja samo zato što se div njima služio kad bi išao u lov na malu djecu. Ti ljudi tvrde da su to doznali iz pouzdanih izvora, pa čak i da su pili i jeli u drvosječnoj kući. Uvjeravaju nas i da je Palčić, obuvši ljudožderove čizme, otišao na dvor, gdje je znao da su svi zabrinuti za neku vojsku koja bijaše dvjesto milja daleko i za ishod bitke što se tamo vodila. Potražio je, kažu, kralja te mu obećao da će, ako kralj to želi, donijeti vijesti o vojsci prije kraja dana. Kralj mu obeća mnogo novaca ako u tome uspije. Palčić se vrati s vijestima još iste večeri; i kako se tim prvim pothvatom proslavio, dobivao je sve što bi mu se prohtjelo. Jer kralj ga je izdašno plaćao za prenošenje naloga vojsci, a brojne dvorske dame davale su mu je što god bi zatražio, samo da dobiju vijesti o svojim ljubavnicima: u tome mu bijaše najveći dobitak.

Bilo je i žena koje bi mu povjerile pisma za svoje muževe; no te su ga plaćale tako malo i sve se to svodilo na takve sitnice da se nije trudio ni zbrajati ono što mu je taj posao donosio.

Nakon što je neko vrijeme obavljao posao skoroteče i nagomilao velik imetak, vratio se očevoj kući; teško je i zamisliti radost kojom su ga dočekali. Cijeloj je obitelji donio blagostanje. Kupio je položaje u dvorskoj službi za oca i braću te ih sve dobro zbrinuo, istodobno se pobrinuvši i za sebe.

POUKA

Nitko ne žali kad ima mnogo djece
Ako su lijepa, visoka i skladna
Blistave vanjštine;
No bude li jedno slabašno i tiho
Doživjet će prezir, porugu i varku
A ponekad baš to malo dijete
Donijet će cijeloj obitelji sreću.